

lessége az idegen zsidó és német elnyomás alól felszabadulni s a sajátos magyar élet feltételeit megteremteni. „Az új lelkű magyar a magyarság örök, egyetlen realitását a magyar munka milliós tömegeiben, a magyar parasztban, a magyar munkásban, a magyar szellemi munkásban látja.”

Szabó Dezső programja világos: kiépíteni a földreform alapján egy az „ősi magyar léleknek“ megfelelő „zsidó- és német mentes“ hatalmas, nemzeti színezetű parasztállamot a megreformált, rendivé átváltoztatott kapitalizmus alapján. Érthető, ha ez az elgondolás a mai Magyarország középosztálybeli, vagyontalan, jövőjét nem látó ifjuságra hat. Lelkesedik ez a fasizmus felé hajló ifjuság Szabó Dezső stílusáért, gesztusaiért, s ennek az ifjuságnak Szabó Dezső kétségtelenül ad némi szociális látást. A hatalom megszerzése természetesen ez új magyar ideológia hívei számára reménytelen utópia, talán maga Szabó Dezső se hiszi, hogy a társadalmi fejlődés az ő elméletét igazolja. Viszont javára szól bátorsága amivel — immár évek óta — a mai magyarországi rendszer ellen kiáll. S ezért jelentősége még akkor sem becsülhető alá, ha pozitívumot megfontolásai nem tartalmaznak. Még mindig érdeme, hogy rámutat a szociális problémákra, épp azelőtt a magyar ifjuság előtt, melyet az egyetemes magyar regresszió teljességgel maga mellé próbál kaparintani, s így, ha kevesek számára is, de saját maga megadja meghaladása lehetőségét.

(Debrecen)

Dezséri György

VILÁGPOLITIKAI PROBLÉMÁK

AZ AFRIKAI HÁBORÚ

Olaszország hadműveletei megkezdődtek, amint várható volt, minden hadüzenet nélkül, amit a fasiszta stratégia bizonyára elavult szokásnak tekint. Mindazok a kísérletek, amelyek a háborút Olaszország védekezésül állítják be a fenyegető abesszin rajtaütés ellen, nem vehetők komolyan. Olaszország urai egy hónapon át nyíltan arról beszélnek, hogy semmiféle kompromisszum nem elégíti ki őket, gyökeres és végleges megoldást akarnak. Ezt a gyökeres és végleges megoldást szolgálják a megkezdett hadműveletek. Az abesszin mozgósítás az Eritreában és Szomáli-földön lévő olasz csapatok számára semmiféle fenyegetést nem jelentett, mert nyilvánvaló, hogy egy olyan, semmiféle modern úthálózattal nem rendelkező ország számára, mely akkora, mint Franciaország és Németország együttvéve, a mozgósítás hosszú és nehéz. Ki hihette azonkívül egy pillanatra is, hogy az abesszin uralkodó, aki az erőviszonyokat s az országot fenyegető halálos veszedelmet ismeri, rajtaütésszerűen a fényesen felszerelt olasz csapatok megtámadásának kalandjára tör. Az olasz imperializmus semmivel sem leplezhető támadásáról van szó, hogy a három imperialista hatalomtól függő országot olasz gyarmattá tegye.

Az olasz háború imperialista jellege elvitathatatlan s csak arról lehet szó, hogy a háború milyen viszonyban áll az olasz gazdaság és az olasz fasizmus belpolitikai helyzetével. Az olasz imperializmus Abesszinia elfoglalására irányuló törekvéseit a régi érvekkel igazolja. Ezek szerint Olaszországnak nincs se szene, se vasérce, se gyapotja, se kőolaja. Azonkívül: az olasz lakosság száma emelkedik, népfeleslegét a kivándorlás képtelen felszívni, amióta Amerika kapuit a kivándorlók előtt lezárta. Az olasz fasizmussal szemben ellenséges európai sajtó viszont Olaszország abesszin

politikáját az olasz fasiszmus belső helyzetével, tekintélyének a válság nyomán bekövetkezett hanyatlásával magyarázza. Ugy az olasz fasiszmus érveit, mint az európai liberális sajtó érvelését érdemes megvizsgálni, ha az olasz-abesszin politika okait ismerni akarjuk.

Kétségtelenül, Olaszország nem kevésbé érzi a válság nyomását, mint a többi tőkés ország. A fasiszmus, mely azzal kérkedik, hogy különleges, a monopolisztikus tőkéktől lényegesen különböző gazdasági rendszerrel bír, valójában semmiféle módot sem talált a válság leküzdésére, azokon a módokon kívül, amiket a többi tőkés országok alkalmaztak. A különbség csak az, hogy a fasiszmus mentes minden nyilvános kritikától s a megsemmisített munkásszervezetek nyomásától s ennek következtében az adókat szabadabban fordíthatta a nagyipar s a bankok szubvencionálására s a munkásság bérét brutálisabban leszállíthatta. Ez még azonban Olaszországot nem mentette meg sem a munkanélküliségtől, sem a termelés, s a külkereskedelem visszaesésétől, de még a kereskedelmi mérleg rosszabbodásától és a deficit növekedésétől sem. 1931 óta ez a deficit 250 millió lirára emelkedett, amelyből egyedül az utolsó évre 100 millió lira esik. Az állam kiadásai negyedrézére bevételeiből és adóiból nem tud semmiféle fedezetet találni.

Vajjon az afrikai háború csökkenti a deficitet? A háború máris hatalmas összegeket nyelt el, megingatta a lirát és fenyegeti Olaszország felhalmozott félmilliárd aranykészletét. Olaszország jelenlegi gazdasági helyzetét semmiféle abesszini győzelem nem javíthatja meg, még akkor sem, ha az olasz hadseregnek sikerülne rövid időn belül elkészíteni Abessziniával, amit pedig minden katonai szakértő és Abessziniá-ismerő élénken kétségbevon. Azonkívül: Abessziniá természeti kincseit kevesen ellenőrizték. Kétségtelenül Abessziniának van aranya, amit már igen régen bányásznak, az a tény azonban, hogy az abesszin kormány által felkínált aranykoncessziók a külföldi tőkét nem tulságosan vonzották, azt bizonyítja, hogy a bányászható arany mennyiségét még nem állapították meg. Müller, német geológus legújabb könyve igazolja, hogy mily' kevéssé kutatták még át eddig természetj kincseit illetően Abessziniát. A Ricket-koncesszió kérdésének alkalmával nagyon sok szakértő cikke jelent meg a lapokban, s ezek azt igazolják, hogy a kőolaj előfordulását illetően eddig még sem olasz sem más kutatók semmi határozottat nem derítettek ki. Maga Ricket is csak arra kötelezte magát, hogy öt éven keresztül csupán kutatásokat végez és csak azután lát a kőolaj kiaknázásához.

Tegyük fel azonban, hogy Abessziniá természeti kincsekben igen gazdag. Mindenesetre biztosan lehet Abessziniában gyapotot és kávét termelni, nagy méretű állattenyésztést űzni. Am ekkor is milliárdokat kell befektetni és évtizedekig tartó hosszadalmas harcokat folytatni Abessziniáért, míg az ország lényeges hasznot hajthat.

Ami pedig Abessziniá e lehetséges kihasználásának hatását illeti, Olaszország túlnépesedésének kérdését illetően, úgy a két kérdés közti összefüggés teljesen légbőlkapott. A. F. Matthew, angol lelkész, aki hosszú ideig működött Abessziniában egy a *Times*-hoz intézett levelében igazolja, hogy az olaszok Abessziniába való tömeges letelepedéséről szó sem lehet: „Miféle telepedés jöhet tekintetbe? — kérdi. — Olyan kolonizálás, amilyen Kenyában történt, ahol a kolonizálók nagy területeket szállottak meg, ahol azonban a benszülöttek dolgoznak avagy olyan, amint Kanadában csináltak, ahol maguk a kolonizálók dolgoznak?... Abessziniában nincs semmiféle olyan terület, amely az olasz népfölösleg számára településül alkalmas. Ha kanadai mintájú kolonizálásról van szó akkor azt kérdelem, hogy' lehet azt állítani, hogy olyan fensik, amely a trópusi nap alatt 6000 láb magasságig emelkedik, alkalmas európai település szá-

mára? Azonkívül: milyen nagy Abesszinia művelhető földje? A térkép segítségével könnyen megállapítható, hogy kb. mekkora az abesszin fensík, de hogy abból mennyi esik hegyekre és mennyi a művelhetetlen talajra, ki tudja azt? A továbbiakban rámutat A. F. Matthew arra, hogy az olasz Eritrea egy része szintén teljesen az abesszinhez hasonló fensík s Eritreában mégis csak 3500 európai él. „Mennyi ebből a polgári és katonai hivatalnok, kereskedő, misszionárius és mennyi a paraszt, aki földre talált, hogy a benszülöttekkel karöltve azt megművelje és termelőerőit fejlessze?” — kérdi irónikusan a lelkész.

Teljesen igaza van. Abesszinia a legjobb esetben, hosszú évekig tartó háború és óriási tőke befektetése után (amivel Itália nem rendelkezik) pár tucat, illetve pár száz tőkés ültetvényesnek nyújt majd nyereszkedési lehetőséget s tőkés konszernnek számára bizonyos nyersanyagokat szolgáltat. Az abessziniai imperialista kaland ama képzelgéssel való megokolása, hogy ott kb. 100.000 paraszt telepedhet le, a tények semmiféle kritikáját nem állja ki. A tőkés Olaszország Abessziniából való nyersanyagellátásának terve, abban a mértékben, hogy az Olaszország nyersanyagkérdését megoldja, tudományosan megokolatlan. Egyszerű kalanddal állunk szemben, amely az olasz fasizmus kilátástalan helyzetéből, vagy a hatalom és nagyság álmaiból született? Ugy az egyik, mint a másik felfogás felszínes. Az olasz fasizmusnak sikerült átmenetileg a munkásság tömegszervezeteit széttrögni. Sikerült a parasztság ellenkezését is legyűrni, amit enyhített a pápa és az olasz kormány közti kompromisszum, minek következtében a jelentékeny paraszttömegekkel rendelkező, vatikáni vezetés alatt álló *Popolari* (Néppárt) lemondott ellenzéki tevékenységéről. Az afrikai háború kezdete előtt az olasz fasizmus kevésbé volt veszélyeztetett helyzetben, mint a hitlerizmus. Pusztán kalandról, amit a nagy római birodalom eszméje táplál szó sem lehet. Az afrikai akció része az olasz fasizmus ama nagy programjának, amely a gyarmatok újrafelosztására és olyan pozíciók elfoglalására irányul, amelyek nagyhatalmi törekvésének megfelelőek.

A fiatal, egyesült Olaszország nagyon gyenge tőkés állam volt s ennek következtében a gyarmatok kilencvenes években történt felosztásakor csak morzsákat kapott. Később arra törekedett, hogy a Földközi tenger és a Vörös tenger mellékén szerezzen gyarmatokat s mert ez a törekvése Franciaország s néha Anglia ellenállásába ütközött, ezért Németországgal és Ausztriával kötött szövetséget, hogy a hátát biztosítsa. A világháború kezdetén azután azzal állt elő szövetségeseinek, hogy azok engedjék át neki az Adria feletti uralmat, amit azután kiindulási pontul használhat a Balkán meghódítására. S mert ezt a követelést visszautasították, Olaszország az Entent oldalára állt, amely az 1915-ös szerződésével a kívánt területet — Ausztria terhére — biztosította Olaszországnak, valamint gyarmatokat Afrikában és Törökország egy részét. A caporetói vereség és Olaszország háború utáni helyzete azonban olyan partnerré tették, akivel az erősebb győztes hatalmaknak nem kellett számolni. Poincaré naplójában a Londoni szerződés említésekor megjegyzi: „Ez különben nem jelenti azt, hogy a békeszerződés pillanatában mindezek az ígéretek betarthatók.”

Nemrégiben írta a Times amaz olasz panaszokra, hogy Olaszországot a gyarmatok felosztásakor mellőzték, válaszul, hogy Olaszország képviselői kizárólag az Adria-tenger melléki pozícióért küzdöttek s a gyarmati követelésekről megfeledkeztek. Az olasz fasizmus tehát attól tart, hogy amennyiben most végérvényesen leköti magát Anglia és Franciaország mellé Németország ellenében, megtörténhet, hogy az olasz gyarmati követelésekről most az angolok és a franciák feledkeznek meg.

Ebben a helyzetben, hogy felkészüljön a háborúra s a gyarmatok újrafelosztására, amiket az olasz fasizmus elkerülhetetlennek vél egy olyan erős emeltyűt próbál megmozgatni, aminek a segítségével a gyarmatok újra való felosztásának a kérdését nyomatékkal felállíthatja. Ilyen emeltyű az olasz pozíciók megerősítése a Vörös-tenger mellékén, amerre a legnagyobb gyarmati hatalom, Anglia fő összeköttetés vonalai vezetnek. Azzal az ellenvetéssel lehetne talán élni, hogy Olaszország Eritreában és a Szomáli földön már két gyarmattal rendelkezik a Vörös tenger partvidékén, a Vörös tenger határában és az Indiai Óceánon. Ez a két gyarmat azonban csak partvidék, amely nem alkalmas nagyobb katonai erők ellátására s mögöttes területük Abesszinia. Ha azok a mesék, amiket az olasz sajtó az utóbbi időkben közzé tett arról, hogy Abesszinia az olasz csapatokat veszélyezteti, teljességgel légbőlkapottak is, úgy kétségtelen, hogy a polgárháborúk által gyötört feudális ország átalakulása központi hatalommá, Abessziniát megerősítette. Olaszországnak és erősebb imperialista hatalmaknak az összeütközése esetén, a gyarmatok újrafelosztásának a kérdésében az utóbbiak Abessziniát kihasználhatják az olaszok Vörös-tenger melléki pozíciói ellen. Ebből kiindulva tűzte ki feladatául Mussolini Abesszinia meghódítását, hogy pozícióit a Vörös-tenger mellékén kiszélesítse, megerősítse s innen hatalmas nyomást gyakoroljon a gyarmatok újrafelosztásának kérdésére, amire biztosan számít.

Lenyűgözve Douais-nak a légi rajok és Fuller-nak a mechanizált hadsereg jelentőségéről szóló elméletétől Mussolini alábecsülheti Abessziniát elfoglalásának a nehézségeit, de hogy a nehézségeket ne ismerje, az lehetetlen. Valószínűleg abból indul ki, hogy a legközelebbi években nem sikerül Abessziniát meghódítani. Hisz, ha Marokko pacifikálása nem kevesebb, mint husz évig tarthatott, jóllehet Marokko Franciaország közelében fekszik s Franciaország olyan gyarmati hadsereggel rendelkezik, amely megszokta a marokkói környezetet, Olaszországnak nincs ilyen hadserege. Mussolini azonban valószínűen arra számít, hogy — ha sikerül erős csapásokat mérnie Abesszinia katonai erejére, akkor a különböző feudálisok elnyomott törekvései a központosított államhatalommal szemben ismét érvényre jutnak, a központi hatalom összemlik s Olaszországnak sikerülhet egy olyan feudális csoportosulás összehozása, aminek a révén a kezében tartja Abessziniát. Egyidejűleg Mussolini utakat épít s ezek révén úgy a kezében tartja Abessziniát, hogy a Vörös-tenger melléki olasz pozíciók ellen semmiféle hatalom sem mozdulhat meg, hanem fordítva, Olaszország lehetőségében áll erőit ezen a fontos ponton a világ új felosztásáért történő legközelebbi háborúban megerősíteni.

Olaszországot a világ ez új felosztására való törekvésében az ismét feléledő német imperializmus támogatja, amelynek ugyanez a célja. Ausztria bekebelezésnek fenyegetése, a Balkán aspirációk, sőt a Földközi-tengeri kijárat követelése azonban Olaszországot a fasiszta Németország ellenségeinek táborába tereli. Olaszország Abesszinia politikájával abba az irányba puhatolózott, vajjon Anglia és Franciaország táborukban megadják-e számára a „megillető helyet.“ Olaszország Anglia részéről döntő visszautasításban részesült, mivel Anglia észrevette, hogy Olaszország hatalmas katonai készülődésében többről van szó, mint Abessziniáról, nevezetesen arról a kísérletről, hogy a brit világbirodalom összekötő utvonalaán döntő helyet foglaljon el, ahonnan kiindulva a gyarmatok felosztásának egész programja megbontható. Olaszország olyan ellenállással szemben találta magát, amit alábecsült. Franciaország ama kísérletei, hogy Anglia ellenállását — Olaszországnak a németellenes táborban való megtartása miatt — enyhítse, alig számíthat sikerre, ha nem átmeneti, hanem döntő kérdésekről van szó.

Igy kerültek szóba úgy Olaszország, mint Franciaország és Anglia részéről egymáshoz való viszonyuk kérdése nemcsak a jelenlegi konfliktus, hanem egy európai háború esetében is. Az imperialisták közti nyílt harc és Németország előkészületei igazolják, hogy az imperialista erők végleges csoportosulásáról van szó. Ennek a harcnak a kimenetele határozza meg a Népszövetség magatartását.

K. R.

VILÁGPOLITIKAI JEGYZET

AZ OLASZ GYARMATOSÍTÁS FELTÉTELEI

A fasiszta propaganda elég cinizmussal rendelkezik ahhoz, hogy gyarmatosító igényeit civilizáló szándékokkal támassza alá. A terjedelmes könyvcsomagok, dokumentumok és fényképek, amiket Mussolini a Népszövetségnek küldött bővelkednek az ethiopiai barbárságot igazoló „bizonyítékokban“. Ennek a barbárságnak el kell tűnnie „a 200.000 olasz puskának, amelyek készek maguktól is elsülni“ a csapása alatt (Mussolini szavai.) Hozzájárul ehhez még egy másik indítók; nevezetesen, hogy hogyan lehet levezetni a szapora, az olasz félsziget szűk határai közt szorongó és kiéhezett olasz nép kivándorlását.

A legnagyobb olasz gyarmat Lybia, amelynek déli része a Szahara folytatása, s csak északi, a Földközi-tenger felé eső része termékeny. Az olaszok 1911-ben kezdték meghódítani a két tartományból álló Lybiát (Tripolitánia és Kirenaika), amelyek az arab uralom után, a XVI. század óta a török birodalomhoz tartoztak. Négy év elteltével Tripolitániát sikerült viszonylagosan „pacifikálni“. A világháborút követő gyarmati zendülések hulláma után azonban valójában újra meg kellett hódítani. Ami Kirenaikát illeti, úgy az ma is nyílt vagy parázsló lázadás színhelye. Mindez érthetővé válik, ha azokat az „eredményeket“ tekintjük, amiket a benszülött nép az olaszok jóvoltából elért.

1915-ben Tripolitániának 569.000 lakosa volt. Ebből 1931-re nem maradt csak 523.000, a „pontosabb és a kemény visszahódítás után lefolytatott“ népszámlálás szerint. (J. Despois: *La colonisation italienne en Lybie*) Kirenaikában viszont az történt, hogy egyszerűen a sivatagba deportáltak 80.000 lakost, s ezek nagyrésze a szomszóságtól „pacifikálva“ — elpusztult. E tartománynak hosszú idő óta az állattenyésztés volt a fő megélhetési forrása. Ez — az olasz hivatalos adatok szerint — majdnem nullára csökkent. Három szám: 1910, a hódítás előtt, 1.411.800 marha; 1926, a „pacifikálás“ tetőpontján, 978.000; 1933, a hódítás befejeztével (?) 139.300 (százharminckilencezer háromszáz.)

Az ország „értékeinek kiaknázása“ a hódítás kezdete óta folyik. Ebben ugyanazokkal az eljárásokkal találkozunk, mint amilyenek a francia, angol és más gyarmatosítók „dicsőségét“ képezik. A hódítók letelepítésére föld kellett. Viszont a föld tulajdonban volt, s művelve vagy parlagon hevert. A benszülöttektől tehát az 1922 július 19-i rendelet értelmében kisajátították. „Igy az alapvető probléma megoldást nyert“ — írja az idézett könyvben (52. o.) Despois, francia tanár, aki Lybiában a hivatalos fasiszta körök segítségével folytatott tanulmányokat s akiknek köszönetét fejezi ki előszavában.

A probléma „megoldása“ 1933-ig 202.000 hektár föld kisajátításában nyilvánult. Ennek felét 513 olasz gyarmatosnak adták átlag 50 lírás szerény összegekért, hektáronként (fizetési kedvezménnyel!) S mi több, 1934-ig minden telepes 572-től 1.802 líráig terjedő különféle segélyeket kapott *hektáronként*. Igy tehát letelepítettek 513 élősdt a szolgálatukra rendelt 1.300 benszülött családdal, akik bizonyára több boldogságot leltek volna saját jószágukon, mint az olasz rögön. Ennyire jutott a kivezető